

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ФІЛОЛОГІЧНА ОСВІТА:
ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне
Видавець Ю. Кукса
2025

Філологічна освіта: теорія, методика практика: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне: Ю. Кукса, 2025. 108 с.

ISBN 978-617-8672-32-4

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Совтис Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Деменчук Олег Володимирович – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Івашкевич Едуард Зенонович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Катерина Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сойчук Руслана Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Бісовецька Людмила Андріївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Кучма Тетяна Валерівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лук'яник Людмила Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романюк Світлана Констянтинівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ясногурська Людмила Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 12 від 30.10.2025 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

school adaptation. Their communication with peers is often accompanied by anxiety, low self-esteem and negative emotional states. Studying and understanding the psychological features of children of primary school age with special educational needs will allow specialists to develop and implement specialized, individual approaches to learning and development that take into account their interests, educational needs, peculiarities of temperament, character, abilities, individual style of learning and upbringing, motivational tendencies.

Keywords: inclusion, primary school children, special educational needs, psychological characteristics, teaching.

УДК 81'246.2

Світлана РОМАНЮК, Галина КУЗЬМИЧ

БІЛІНГВІЗМ У РАНЬОМУ ДИТИНСТВІ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

У статті розглянуто феномен білінгвізму в ранньому дитинстві, його когнітивні, соціальні та емоційні наслідки. Проаналізовано сучасні підходи до розвитку двомовності, зокрема вплив сімейного та освітнього середовища. Виокремлено основні переваги білінгвального виховання, такі як підвищення гнучкості мислення, розвиток пам'яті, комунікативної компетентності та культурної свідомості дитини. Разом із тим окреслено виклики, що можуть виникати у процесі формування двомовності, зокрема інтерференцію мов, мовне домінування та психологічні труднощі адаптації. Зроблено висновок про необхідність збалансованого підходу до підтримки білінгвального розвитку в умовах раннього дитинства.

Ключові слова: білінгвізм, раннє дитинство, двомовність, мовний розвиток, когнітивні процеси, комунікація, освіта, культура, адаптація, інтерференція.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі феномен білінгвізму набуває дедалі більшої актуальності. Зростання мобільності населення, міграційні процеси та культурна інтеграція призводять до того, що все більше дітей із раннього віку зростають у двомовному середовищі. Проте питання впливу білінгвізму на розвиток дитини залишається багатограним і потребує ґрунтовного дослідження з урахуванням як позитивних, так і потенційно проблемних аспектів.

Аналіз останніх досліджень. Проблему білінгвізму вивчали такі науковці, як Е. Біалісток, Ф. Гросжан, Дж. Камінс, Л. Щерба, О. Ткаченко та інші. У їхніх роботах наголошується, що ранній білінгвізм позитивно впливає на когнітивний розвиток, гнучкість мислення та метамовну свідомість. Водночас дослідники зазначають, що нерівномірне володіння мовами або змішування лінгвістичних структур може створювати труднощі у мовленнєвому розвитку дитини.

Метою статті є дослідження переваг та викликів білінгвізму в ранньому дитинстві, а також визначення педагогічних і психологічних умов, необхідних для гармонійного розвитку двомовної особистості.

Виклад основного матеріалу. Білінгвізм у ранньому дитинстві характеризується формуванням двох мовних систем одночасно. Діти-білінгви, зазвичай, демонструють підвищену когнітивну гнучкість, краще справляються із завданнями, що потребують перемикання уваги, і мають розвинену здатність до абстрактного мислення. Разом із тим існують певні ризики, серед яких — затримка у формуванні мовних навичок, міжмовна інтерференція та складнощі у визначенні мовної ідентичності. Важливу роль відіграють умови сімейного виховання: послідовне використання двох мов, підтримка з боку дорослих, створення позитивного мовного середовища. Освітні програми мають сприяти збереженню обох мов і культурних контекстів, формуванню толерантності й поваги до мовного розмаїття.

Дослідження феномена білінгвізму у ранньому дитинстві було спрямоване на виявлення закономірностей розвитку двомовності, її впливу на когнітивні, мовні та соціально-емоційні аспекти становлення дитини. У процесі роботи використано методи спостереження, анкетування батьків, педагогів та порівняльного аналізу мовленнєвого розвитку дітей віком від 3 до 6 років, які зростають у двомовному середовищі (українсько-англійському та українсько-польському).

Білінгвізм у ранньому віці має переважно позитивний вплив на когнітивний розвиток дитини. Діти-білінгви демонструють більш розвинену метамовну свідомість, тобто здатність усвідомлювати структуру мови та відокремлювати мовну форму від змісту. Вони швидше розуміють, що одне й те саме поняття може позначатися різними словами в різних мовах. Це свідчить про більш гнучке мислення, що надалі сприяє кращому засвоєнню нових знань і легшій адаптації до змінних умов навчання.

Разом із тим дослідження показало наявність мовних викликів. Найчастіше спостерігається явище мовної інтерференції, коли дитина несвідомо переносить граматичні або лексичні конструкції з однієї мови в іншу. Наприклад, діти можуть використовувати українські флексії у словах англійського походження або навпаки. Такі помилки є природною частиною процесу формування двомовності і зазвичай зникають у старшому віці за умови постійної мовної практики та правильної корекції з боку дорослих. Ще одним важливим спостереженням є формування мовного домінування — тенденції, за якої одна з мов стає більш активною в щоденному вжитку, тоді як інша може поступово відходити на другий план. Це явище безпосередньо пов'язане з соціальним середовищем дитини: якщо в садочку або серед друзів переважає одна мова, вона стає «провідною». Для збереження двомовності необхідна системна підтримка обох мов у сім'ї, зокрема — читання книжок, перегляд мультфільмів, спілкування рідною мовою вдома.

Особливу увагу під час дослідження приділено психологічним аспектам білінгвального розвитку. Виявлено, що діти-білінгви частіше проявляють вищу емпатійність і соціальну чутливість, адже з раннього віку привчаються до співіснування у двох культурних системах. Вони мають більш розвинені навички міжкультурної комунікації, легше сприймають інші норми поведінки та цінності. Водночас у деяких випадках спостерігається тимчасове зниження самооцінки, якщо дитина відчуває труднощі у володінні однією з мов або стикається з незрозумінням з боку однолітків.

З педагогічної точки зору було виявлено, що ефективність формування білінгвізму значною мірою залежить від методики навчання. У дослідженні проаналізовано декілька моделей: природне засвоєння двох мов у сім'ї (коли батьки спілкуються різними мовами), навчання за принципом «одна особа – одна мова» (OPOL), а також білінгвальні дитячі садки, де навчальний процес відбувається двома мовами паралельно. Найкращі результати показали діти, які мали можливість систематично застосовувати обидві мови в різних контекстах — побутовому, ігровому, навчальному.

Діти, у яких родина активно підтримувала обидві мови (читання, спільні ігри, перегляд навчальних відео двома мовами), демонстрували кращу артикуляцію, розвинену словесну пам'ять і вищий рівень мовного розуміння. По-перше, рівень розвитку двомовності прямо залежить від частоти та якості мовних контактів обома мовами. По-друге, підтримка емоційно-позитивного середовища є ключовою умовою подолання труднощів мовної адаптації. По-третє, освітні програми повинні бути гнучкими — враховувати рівень володіння обома мовами та уникати одномовного домінування. По-четверте, успішність білінгвального розвитку підвищується за умови партнерської взаємодії між сім'єю, педагогами та логопедами.

Висновки. Білінгвізм у ранньому дитинстві є складним, але надзвичайно перспективним явищем, що сприяє інтелектуальному й культурному розвитку дитини. Для досягнення позитивних результатів необхідно забезпечити педагогічну підтримку, психологічний комфорт і системний підхід до розвитку обох мов. Гармонійний білінгвізм формує не лише двомовну особистість, а й відкриту до світу, гнучку та конкурентоспроможну людину.

Перспективи подальших наукових розвідок. Надалі плануємо дослідити питання впровадження інноваційних методів на заняттях англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bialystok E. *Bilingualism in Development: Language, Literacy, and Cognition*. Cambridge University Press, 2001.
2. Grosjean F. *Bilingual: Life and Reality*. Harvard University Press, 2010.
3. Камінс Дж. Двомовна освіта та мовне планування. – Київ: Освіта, 2012.
4. Ткаченко О. І. Психолінгвістичні аспекти білінгвізму у дітей. – Харків: Основа, 2019.
5. Білінгвізм у дітей дошкільного віку: психологічні та лінгвістичні аспекти розвитку мовлення. Артеменко, О. М. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2020. - 152 с.
6. *Bilingual: Life and Reality*. Cambridge. Grosjean, F., MA: Harvard University Press. 2010. - 276 p.
7. De Houwer A. *An Introduction to Bilingual Development*. – Clevedon: Multilingual Matters, 2009. – 270 p.
8. Paradis J., Genesee F., Crago M. *Dual Language Development and Disorders: A Handbook on Bilingualism and Second Language Learning*. – Baltimore: Paul H. Brookes Publishing, 2011. – 336 p.
9. Baker C. *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. – 5th ed. – Bristol: Multilingual Matters, 2011. – 528 p.

The article explores the phenomenon of bilingualism in early childhood, focusing on its cognitive, social, and emotional effects. It analyzes the main benefits of bilingual upbringing, such as enhanced memory, flexibility of thinking, and intercultural competence, while also highlighting challenges like language interference, dominance, and adaptation difficulties. The study emphasizes the importance of balanced educational and family support for harmonious bilingual development.

Keywords: bilingualism, early childhood, language development, cognitive flexibility, communication, education, identity, culture, adaptation, interference.

УДК811:378.14

Людмила ЯСНОГУРСЬКА, Микола ФІЛОНЧУК

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

У статті досліджуються інноваційні методи навчання англійської мови в цифрову епоху. Досліджено інноваційні методи вивчення англійської мови: аудіо-лінгвальний метод, аудіовізуальний метод, дидактичні ігри, кейс-метод, лінгво-соціокультурна методика, проектна методологія, проблемно-дослідницький метод, репродуктивні методи, тематичні дослідження. Використання таких освітніх платформ як: American English Mobile App, BBC Learning English, British Council LearnEnglish, EF English Live, EnglishCentral, EnglishDom, engVid, Lang-8, TED тощо, дає змогу викладати англійську мову на високому професійному рівні, а також надихає здобувачів освіти на результативне вивчення іноземної мови. З'ясовано, що завдяки впровадженню інноваційних методів навчання англійської мови, процес її освоєння стає досить результативним, дозволяючи здобувачам освіти отримувати практичні навички в комунікації та розширювати свій кругозір через

ЗМІСТ

Людмила МОРОЗ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ SPEECH В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА МОВЛЕННІ	3
Наталія МІЧУДА ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ РУХ/MOTION В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	6
Галина СІЛКОВА, Богдан КОЗЕЛ АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН У КОНТЕКСТІ СПРИЙНЯТТЯ ПУБЛІЧНИМИ УПРАВЛІНЦЯМИ В УКРАЇНІ	9
Тетяна ЧЕРНІГОВЕЦЬ, Тетяна ХЕВЗЮК ВПРОВАДЖЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	13
Людмила МОРОЗ, Наталія САВИЧ СПЕЦИФІКА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У МОЛОДШІЙ ШКОЛІ	16
Світлана РОМАНЮК, Галина КУЗЬМИЧ БІЛІНГВІЗМ У РАННЬОМУ ДИТИНСТВІ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ	20
Людмила ЯСНОГУРСЬКА, Микола ФІЛОНЧУК ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ	21
Людмила ЯСНОГУРСЬКА, Марія ЛОГАЩУК ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ	26
Владислав КОВАЛЮК, Софія БУЯН ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА НОВІТНІХ МЕТОДИК ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	31
Людмила ЯСНОГУРСЬКА ЗНАЧЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	35
Наталія ДАНІЛОВА, Аліна СКРИПНЮК ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ	39
Наталія МІЧУДА, Дарина КАМІНСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	42
Алла ДУБРОВА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	46
Світлана РОМАНЮК, Юлія МОСНІЦЬКА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	52
Людмила МОРОЗ, Олена БОСАК СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	54
Людмила ЯСНОГУРСЬКА, Сніжана ТРОФІМЧУК ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	58
Вероніка ТРОФІМЧУК ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	61
Ольга КОЗЛЮК, Галина ЗЕНЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДОШКІЛЬНИКАМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	66
Наталія МІЧУДА, Лариса ЛИНДА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ В ЗДО	68
Іванна КРАЛЯ, Вікторія ВОЛОШИН ВИКОРИСТАННЯ МЕМІВ У ВИКЛАДАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ	70
Світлана РОМАНЮК, Маргарита КУШНІР ІГРОВІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ДИТЯЧОМУ САДКУ	74
Лілія ДЕНИСЮК, Уляна КРИСЮК ПІСНІ, ВІРШИКИ ТА КАЗКИ ЯК ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ РАННЬОГО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	76
Оксана ГУМІНСЬКА, Анастасія КУШНІРУК ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДОШКІЛЬНИКАМИ ЗАСОБАМИ ПІСНІ	79
Оксана КОСАРЕВА, Вікторія ЄВТУШОК ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	81
Іванна КРАЛЯ, Ірина ЧУМАК ДОШКІЛЬНЯТА ТА ІНОЗЕМНА МОВА: ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВИВЧЕННЯ	83
Тетяна КРИЖАНОВСЬКА, Соломія БАЙЧУРА ВПЛИВ МУЗИКУВАННЯ НА ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ	85
Клавдія ДЖЕДЖЕРА, Євгенія МАЦОЛА МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ, ЗОРУ, МОВЛЕННЯ	87
Оксана КОСАРЕВА, Людмила ЄВТУШОК ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОДЕЛЮВАННЯ У НАВЧАННІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	91
Галина СІЛКОВА, Владислав ОМЕЛЬЧУК ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	92
Людмила ЛУК'ЯНИК, Леся КОТЯШ, Наталія МІЛЬТО ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК	

КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІСТОВИХ ЛІНІЙ «БЕЗПЕКА» ТА «ДОБРОБУТ» НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	96
Микола ОСТАПЧУК, Ольга АНТОНЮК FEATURES OF RECEIVING SOCIAL SERVICES BY INTERNALLY DISPLACED PERSONS (UKRAINE, PERIOD 2022-2025)	98
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	103
ЗМІСТ	105

Наукове видання

**ФІЛОЛОГІЧНА ОСВІТА:
ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного
гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника
Петрівський Я.Б.

Відповідальний за підготовку збірника до видання
Мороз Л.В.

Технічний редактор
Ковалюк В.В.

Комп'ютерна верстка
Ковалюк В.В., Ясногурська Л.М.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Філологічна освіта: теорія, методика практика: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне: Ю. Кукса, 2025. 108 с.

ISBN 978-617-8672-32-4

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243

Видавець Юрій Кукса
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 8301 від 9 травня 2025 р.
вул. Київська, 36, м. Рівне, 33000;
097 42 66 444

Видання розміщене на сайті:
<http://www.repository.rshu.edu.ua/>

